

Oppvekst i litteraturen - Bernt Lie

31.03.2004

Bernt Lie (1868-1916) vokste opp i en embetsmannsfamilie. I barneårene bodde familien i Mandal, Trondheim og Kristiania. Faren, Emil Lie, ble byfogd i Tromsø da Bernt Lie var 15 år gammel.

I Tromsø bodde Bernt Lie i den såkalte Knudsen gården, som ligger på hjørnet Skippergata/Søndre Tollbodgate. Huset er bygd i empirestil, inspirert av trondheimempiren med enkelt tak. Liggende panel er noe uvanlig i trondheimempiren.

Ungdomsår i Tromsø

Tenåringen Bernt gikk i 1880-årene på middelskolen, et skoleslag som ble innført i Norge etter at "Lov om høiere Almendannelse" ble undertegnet den 17. juni 1869 av kong Carl. Middelskolen var noe ganske nytt i Bernt Lies tid, den varte i seks år. Elevene var ni-ti år gamle og kom fra almueskolen eller private forberedelsesklasser når de begynte der. Med eksamen fra middelskolen kunne man få arbeid innen handel, industri og en del offentlige stillinger. Elevene kunne også gå videre til det tre-årige gymnaset der valget stod mellom real- eller latingymnaset. Bernt Lie gikk både middelskolen og gymnaset i Tromsø. Han må ha vært glad i å skrive tekster, for eksempel har han skrevet skolens fanesang til 17. mai i 1889 og han var redaktør for *Brageavisen*, som den gang var navnet på skoleavisen til *Tromsø offentlige skole for den høiere almennutdannelse*.

Skolehistorier

Hovedpersonene i Bernt Lies fortellinger er ofte gutter i 13-15 årsalderen som går på middelskolen. Romanen *Svend Bidevind* er et godt eksempel på dette. *Svend Bidevind* er historien om middelskoleleven Svend, som er en lat og noe uvillig skoleelev, men interessert i historie og litteratur. Han sluntrer unna og skjuler det ved å fuske. Situasjonen tilspisser seg, han er nødt til å skjule ting med stadig nye løgner og til slutt ser han ingen annen utvei enn å rømme. Men Svend blir funnet og hentet hjem igjen. Han møter velvilje og tilgivelse hos foreldrene sine og rektor. Etter det er Svend en lydig og pliktoppfyllende elev og han får veldig gode karakterer til eksamen. Historien har sterke biografiske trekk og starter med en beskrivelse av Svend som begynner på en ny skole i 3. middel. Han kommer fra Sør-Norge og snakker med skarrende "r".

Oppvekstskildringer

I fortellingene i dette heftet kan vi lese om personer, miljø og steder fra forfatterens egen bakgrunn. Som sønn av byfogden tilhørte Bernt Lie et høyere samfunnslag, som den gang ble representert av for eksempel advokater, dommere og politifolk. Disse tilhørte embetsstanden. Historiene handler ofte om embetssønnenes liv i Tromsø på slutten av forrige århundre.

I *Sorte ørn* møter vi gutter i alderen 13-15 år, som går på middelskolen. Alle er hektet på indianerfortellinger som de kjøper i hefteform hos bokhandleren. Fjorårets frimerkesamlinger, lekselesing og eksamen, alt er glemt til fordel for bloddryppende og krigerske indianerfortellinger. Da guttene etter en lang vinter endelig får sommerferie, bruker de all sin tid på krigføring mellom to indianerstammer som ledes av høvdingene *Falkøye* og *Sorte ørn*. Kampene utspiller seg først på Tromsøya i området rundt Prestvannet og senere på fastlandssida, inne i Tromsdalen.

Bernt Lie forteller også om andre samfunnsslag i sin tid. *Skårungen* er et eksempel på det. En skårunge er en gutt som for første gang får være med på Finnmarks- eller Lofotfiske. Hilmar, som vokser opp i Kaldfjord, har lengtet etter dette i mange år. Vi får lese historien om Hilmars første tur til Lofotfiske som starter med seilasen fra Kaldfjord til Tromsø. I byen blir det krangel og slåssing mellom byguttene og Hilmar fra landsbygda. Ute i Lofoten blir det storm og spenning på havet.

Samer og nordmenn

I noen av fortellingene skriver Bernt Lie om samenes liv og kultur. Historien om *Finn-Marja* er et eksempel på det. Tenåringen Bernt beskriver sitt første møte med samekvinnen Finn-Marja, "den sommeren jeg kom dit opp til denne nordlige byen". Leser man denne historien i dag, merker man at tiden og holdningene har endret seg når det gjelder forholdet mellom samer og nordmenn siden Bernt Lie skrev om dette for over 100 år siden.

Populær voksenbokforfatter

Bernt Lie skrev for både barn og voksne og han var en av de mest leste forfatterne i sin tid. Hans romaner for voksne var underholdende og lettlesle. Bøkene ble oversatt til mange språk. Disse romanene er i dag stort sett glemt, men guttebøkene til Bernt Lie er blitt klassikere og har vært trykt i stadig nye opplag. Romanen *Svend Bidevind* ble sist utgitt i 1995.

Barnebokklassiker

Barnelitteraturen hadde sitt store gjennombrudd i den tid Bernt Lies guttebøker ble publisert for første gang. Den økende interessen for barnelitteratur hadde å gjøre med samfunnsutviklingen. Økt levestandard og et bedre skolevesen skapte et større publikum og flere lesekyndige barn og unge. Etterspørselen etter litteratur til frididslesning ble stadig større. Bernt Lies guttebøker er eksempel på en litterær tradisjon i Norge som kalles *Heimstadsdiktning* og som var svært vanlig rundt forrige århundreskifte. Forfatterne tok utgangspunkt i sitt eget miljø, sin egen oppvekst og tegnet et realistisk bilde av sin samfunnsklasse og forholdene de kom fra. Som voksen bodde Bernt Lie i utlandet i mange år, først og fremst i Roma. Han døde i 1916 og er gravlagt i Tromsø.

Bernt Lie er gravlagt på Tromsø gravlund